

De weg naar
Mandalay

TEKST WENDY JOHNSON | FOTOGRAFIE GARY BLAKE & WENDY JOHNSON | BEWERKING SARA VAN GELOVEN

Myanmar was jarenlang gesloten voor reizigers, maar stelt zich nu langzaam open. Nautique reisde af naar het onbetreden land en ontdekte vanaf het water rijke tradities, hartelijke mensen en een bijzondere riviercultuur.

Aan de oever van de Irrawaddy-rivier staan twee jonge nonnen. Ze baden zich in het stromende water en trekken vervolgens hun roze en oranje gewaden weer aan, onverschillig voor de 30 mensen die naast ze in de rij staan om aan boord te stappen van een luxe rivier-cruiseboot. De twee nonnen klimmen langzaam de oever op en verdwijnen uit het zicht, op weg naar hun klooster.

Riviercruise
Wij begeven ons samen met de andere gasten aan boord van de RV Paukan voor een achtdaagse cruise over de Irrawaddy, ook wel Ayeyarwady genoemd: met 2.000 kilometer de langste rivier van het land. De rivier verdeelt Myanmar, vroeger bekend als Birma, in oost en west, en loopt van de bron hoog in het Himalaya-gebergte tot aan de Andamane Zee. Vanaf het zuiden is de rivier zo'n 1.400 kilometer lang bevaarbaar en in augustus, als de Himalayaanse sneeuw smelt, stijgt het waterpeil aanzienlijk. Boten kunnen dan tot vlakbij de Chinese grens komen in het wilde noorden van het land. Aan boord worden we hartelijk verwelkomd door Ngwe Aung Tun, de manager van het schip, en kapitein Kyin Maung. Samen met 30 andere bemanningsleden zullen zij de komende dagen zorgen dat de 55 gasten van alle gemakken worden voorzien. Bij het zien van onze hut denken we dat dit helemaal goed komt. De

Onder:
De RV
Paukan op
de Irrawaddy-rivier.

ruime hut is ingericht in koloniale stijl, de muren zijn bekleed met teakhout, er is airconditioning en een groot raam met een spectaculair uitzicht op de rivier. De RV Paukan behoort tot het bedrijf Paukan Cruises en werd in 2007 in Rangoon gebouwd in dezelfde stijl als de prachtige, ouderwetse stoomboot uit 1947 die het bedrijf ook nog in de vaart heeft. De 55 meter lange RV Paukan heeft een geringe diepgang waardoor het schip ook de ondiepere delen van de rivier kan bevaren. Met de twee Chinese 425pk Cummins-motoren kan tegen de stroom in een snelheid van 8 knopen gehaald worden. Veel van de binnenwegen in Myanmar zijn in slechte staat, dus het reizen per schip is niet alleen een van de mooiste, maar ook een van de meest comfortabele manieren om het land te ontdekken.

Mandalay
Op de oevers van de rivier glinsteren de gouden daken van ronde stoepa's in het vroege ochtendlicht. We stappen van de Paukan over op een kleinere boot, die ons door de mist over de rivier naar Mandalay op de oostoever brengt. De Paukan ligt stroomafwaarts afgemeerd, verder van de stad dan normaal; de rivier heeft vandaag een bijzonder laag waterpeil. Het laagste en hoogste punt kan op de Irrawaddy wel 10 meter verschillen. De nevel boven het water geeft de rivier een mysterieuze sluier. Het doet ons denken aan het beroemde gedicht Road to Mandalay van Rudyard Kipling, een ode aan het exotische Azië van vroegere tijden. De Irrawaddyrivier wordt ook wel "de weg naar Mandalay" genoemd. De hedendaagse stad Mandalay is modern, druk en stoffig. De straten zijn

Het reizen per schip is een van de mooiste manieren om het land te ontdekken

ONTDEK MYANMAR VANAF HET WATER

Ayavata Cruises biedt Myanmarse cruises op de Irrawaddyrivier en Chindwinrivier op vier verschillende schepen, één gerenoveerd oud stoomschip uit 1947 en drie nieuwe, luxe schepen. Er zijn korte cruises vanaf één nacht beschikbaar tussen Bagan en Mandalay, evenals langere cruises met excursies aan land inbegrepen. Een cruise op de Irrawaddyrivier van zeven nachten en acht dagen inclusief maaltijden aan boord en excursies naar o.a. Mandalay en Bagan kost €2.440 voor een tweepersoonshut. Kijk voor meer info op: www.ayavatacruises.com

Links:
Het met
goud
bedekte
boeddha-
beeld in de
Mahamani-
tempel.

gevuld met auto's, scooters, fietsen en riksja's. Handelaars zigzaggen met hun waren door het verkeer heen, net als een groep nonnen die de bewoners om een aalmoes vragen. 90 procent van de bevolking van Myanmar is boeddhistisch en in de regio van Mandalay leven zo'n 150.000 monniken. Er zijn prachtige, boeddhistische bezienswaardigheden te vinden in de stad. Zo bestaat de Kuthodaw-pagode uit een gouden 30-meter-hoge stoepa en 729 kleine pagode's die elk een gegraveerde marmeren steen met de tekst van de Tripitaka, de collectie vroegste geschriften van het boeddhisme, bevatten. Samen vormen ze het grootste boek ter wereld. In de Mahamuni-tempel staat een gigantisch, gouden beeld van Boeddha. Het beeld groeit nog steeds: mannelijke bezoekers mogen velletjes bladgoud aan de Boeddha toevoegen voor goed geluk. Door de jaren heen is de Boeddha gezwollen tot de 6,5 ton wegende reus die er vandaag te zien is. Het paleis van Mandalay ziet er met zijn omringende slotgracht indrukwekkend uit, maar bijna alle gebouwen zijn replica's. Het originele paleis werd in de Tweede Wereldoorlog vrijwel geheel verwoest. Bij het nabijgelegen Shwenandaw-klooster is echter nog een schitterend, teakhouten bijgebouw van het paleis te zien. Het oude klooster is versierd met sierlijke houtsnijkunst. Na de rustgevende tempels en kloosters van de stad is de lokale jademarkt een groot contrast. Klanten en verkopers buigen zich over stenen in allerlei tinten groen en discussiëren verhit over de kwaliteit. In slechtverlichte werkplaatsen zien we hoe ruwe jade tot prachtige, gladde stenen wordt verwerkt. De ambachtslieden werken onverstoord door in de hitte, al wordt onze interesse af en toe met een glimlach beloond.

Groter dan de pyramides
De volgende dag brengt het kleine bootje ons naar de westoever van de rivier, waar we het pittoreske dorpje Mingun bezoeken. Het dorp werd ooit bewoond door koning Bodawpaya, die hier aan de bouw begon van wat de grootste pagode van de wereld had moeten worden. 'Het zou hoger zijn geweest dan de Grote Pyramide in Egypte,' aldus onze gids May. Door de onverwachte dood van de koning is de pagode echter nooit afgemaakt. Toch torent de ruïne nog indrukwekkend boven de boomtoppen uit. De nabijgelegen, geheel witte Hsinbyume-pagode, gebouwd door een kleinzoon van de koning, is tevens schitterend. →

De grootste werkende, koperen bel ter wereld is hier ook vlakbij te bezichtigen. We sluiten de dag af met een spectaculaire zonsondergang bij de U Bein-brug, de langste teak-houten brug ter wereld. De 1,2 kilometer lange brug werd rond 1850 gebouwd van teakhout uit het verlaten paleis in Ava.

Rivierleven

De volgende ochtend vertrekt de RV Paukan al vroeg. Een warm ochtendbriesje maakt het zeer behaaglijk om in een lounge op het dek te zitten en te zien hoe verschillende rivieraferefen zich afwisselen. Vissers werpen hun netten uit over het water, ossen ploegen de velden om en gezinnen starten de dag door zichzelf en kleding te wassen in het bruine rivierwater. Dan komen er een aantal grote eilanden in de rivier in zicht, waar de dagelijkse bezigheden van de bewoners al in volle gang zijn. 'De huisjes op de riviereilanden worden niet het hele jaar door bewoond,' vertelt kapitein Kyin Maung, die bij ons komt zitten nadat zijn stuurman het roer heeft overgenomen. 'Als het regenseizoen begint trekken de mensen weg, om weer terug te keren als het waterpeil is gezakt.' Kyin werkt al 40 jaar op de rivier. 'Navigeren op de rivier kan best pittig zijn, zeker in deze tijd van het jaar, wanneer het waterpeil zo laag is. We moeten dan ook goed kijken waar de zandbanken zich bevinden en de stromingen in de gaten houden.' Bij de echt lastige stukken meten twee jongens met peilstokken constant de diepte, die

Links:
Een boeddhistisch klooster op een heuvel.

ze doorgeven aan de brug. Het rivierritme aan boord van het schip went al snel. De chefs aan boord koken elke dag een heerlijk ontbijt, buffetlunch en een à la carte-diner. Myanmarese gerechten worden afgewisseld met Europese. Wanneer we geen excursies hebben zitten we op het zonnedek of in de bar, waar de bemanning ons met veel plezier laat zien hoe je zonnebrandcrème kunt maken door boomschors van de lokale thanakaboom te vermalen, of voordoet hoe je een longyi (sarong) op de juiste manier vastknoopt. Als we behoefte hebben aan wat rust trekken we ons terug in de comfortabele leeszaal. 's Avonds bestaat het vermaak aan boord uit klassieke, Birmees muziek en dans, theater of een film in de

bioscoop van het schip. Op een bijzonder mooie avond gaat het schip voor anker bij een van de grote zandbanken in de rivier en worden de loopplanken neergelaten en tafels en stoelen op het zand neergezet. Hier genieten we van een heerlijke cocktail terwijl de zon langzaam zakt boven het water. Wonderschoon.

Nieuw begin

Terug aan boord begeven we ons naar de bioscoop voor een vertoning van de film *The Lady* van regisseur Luc Besson, over het leven van Aung San Suu Kyi, de Myanmarese oppositieleider van de Nationale Liga voor Democratie. In 1995 vroeg ze toeristen om Myanmar als reisbestemming te boycotten, zodat de militaire junta zich geen geld dat toeristen uitgaven toe zou kunnen eigenen. Nadat Suu Kyi in 2010 vrijgelaten werd van haar huisarrest hief ze de boycot op en het toerisme in het land maakt sindsdien een flinke groei door. Volgens onze gids May blaast er een nieuwe wind door het land. 'Er is van alles aan het veranderen. Zo is het bijvoorbeeld nu mogelijk om het over politiek te hebben zonder te vrezen voor represailles. Kranten hebben minder met censuur te maken en foto's van *The Lady* zijn overal te koop op de straat en markten.' Toch kun je aan alles merken dat de hartelijke Myanmarzen nog nauwelijks aan buitenlanders gewend zijn. Het komt tijdens onze reis vaak voor dat we in dorpjes worden gevraagd om op de foto te gaan, met bewoners, kinderen en zelfs monniken. May moet er om lachen. 'Monniken reizen vaak tijdens hun pelgrimstocht het hele land door; ze maken dan →

Op de markt aan het meer
wordt van alles verhandeld,
van kruiden en vis
tot brandhout en sieraden

het complex, zoals Ananda met de vier gouden boeddhabeelden, of Thatbyinnyu, met 51 meter de grootste tempel, zijn door een enorm restauratieprogramma gered van de ondergang. Honderden andere, kleinere tempels liggen echter nog steeds verborgen langs stoffige straatjes, overwoekert door onkruid. Ook deze ruïnes hebben een eigen schoonheid. Tijdens zonsopgang en zonsondergang is de stad op zijn mooist en we beklimmen in de afnemende hitte van de dag een van de grotere tempels om het beste uitzicht te krijgen. Eenmaal boven doet de tempelstad beneden ons haast bijbels aan: de tempels en ruïnes lichten op in de warme avondzon en het hele complex baadt in goudgeel licht. Een magische afsluiting van de acht heerlijke dagen aan boord van de RV Paukan. Het is nu tijd om afscheid te nemen van het schip en de bemanning en een vliegtuig te pakken naar Heho. Onze volgende stop: de Inthavissers en het Inlemeer.

Het Inlemeer

Onze gids Kham zit al klaar achter het roer van zijn langstaartboot als we met een busje aankomen bij het Pekoumeer. De langstaartboot is in essentie een 16-meter lange kano met een grote autodieselmotor als aandrijving. 'Hij haalt 22 kilometer per uur,' zegt Kham trots, terwijl hij een klopje op de motor geeft.

Links:
Een jong
meisje krijgt
les in een
klooster.

We zijn betoverd door dit onbereisde, magischeland

Uitgedost met reddingsvesten, regenjassen en paraplu's nemen we plaats in de boot voor de zes-uur durende vaartocht naar het Inlemeer. Het kalme Pekoumeer wordt omringd door bergen van het Hoogland van Shan, waar veel verschillende heuvelstammen wonen, vaak met een geheel eigen taal en cultuur. Na het Pekoumeer volgt het Sagameer, waar we langs smalle kanaaltjes vol

riet en rijstvelden varen. Op de oevers ploegen ossen de velden, terwijl boeren met grote netten staan te vissen. Reigers vliegen verschrikt op als we langstuffen. Dan verdwijnen de oevers aan beide zijdes en zien we een uitgestrekte vlakke water voor ons: het Inlemeer. We varen langs verscheidende vissersbootjes waar we de befaamde been-roeiërs aan het werk zien. De vissers gebruiken

een bijzondere techniek waarbij ze een been om de peddel heen klemmen om te roeien, zodat ze twee handen vrij hebben om met hun grote, ronde netten te vissen. De vissers laten de netten in het ondiepe water vallen om vervolgens met een harpoen de vissen te spietsen door een klein gat bovenin het net. Verspreid rondom het meer liggen verschillende dorpjes. De houten huisjes waar de dorpelingen wonen zijn allemaal op het water op palen gebouwd en in plaats van straten zijn er kanalen. Bewoners varen op en neer in kano's en andere bootjes, op weg naar winkels, scholen en kloosters op het water. In de kanalen zijn drijvende tuinen aangelegd op bedden waterhyacinten, die op hun plaats worden gehouden met bamboepalen. De dorpelingen houden hun tuinen bij vanuit de kano en oogsten regelmatig grote hoeveelheden tomaten, groentes en bloemen. De dorpjes vormen een centrum van bedrijvigheid: op de Nam Pan-markt wordt van alles verhandeld, van kruiden en vis tot brandhout en sieraden. De heuvelstammen verkopen er producten die ze in hun eigen dorpen maken, zoals thee en tabak, maar ook prachtige, kleurige kleding. Hier op de markt aan het meer komt het allemaal bij elkaar: één grote mengelmoe van mensen, kleuren en geuren. Aan het eind van de dag wordt de markt opgeruimd, trekken de heuvelstammen met hun karren weer de heuvels in en stappen de bewoners rondom het meer in hun kano's om huiswaarts te keren.

Rangoon

Ook voor ons is het bijna tijd om naar huis te gaan. Onze laatste stop is Rangoon, tot 2005 de officiële hoofdstad van het land, en nog steeds de grootste stad. Rangoon is ook een van de belangrijkste boeddhistische bedevaartsoorten ter wereld, vanwege de Schwedagonpagode. Deze prachtige, 99-meter hoge pagode is bekleed met bladgoud en duizenden kostbare edelstenen en bevat volgens de overlevering acht haren van de laatste Boeddha. We bezoeken de stoepa aan het begin van de avond, wanneer de gouden koepel oplicht in de ondergaande zon. Honderden pelgrims begeven zich rustig naar de pagode om bloemen als offer te brengen. We blijven zitten tot de schemering invalt, betoverd door dit onbereisde, magische land vol hartelijke mensen. Zoals Rudyard Kipling in 1898 schreef: 'Dit is Birma: anders dan welk land je ooit eerder bezocht hebt.' ¹⁰

ook graag foto's van bijzondere momenten om straks thuis aan hun vrienden te kunnen laten zien.' Elke mannelijke boeddhist in het land wordt geacht om een tijd als monnik te leven. Daarom zien we, waar we ook maar komen, altijd jonge jongens, volwassen mannen en ouderen gekleed in de kenmerkende bordeauxrode habijten.

Grotten en tempels

De dagen van onze riviercruise volgen elkaar snel op. Bijna elke dag maken we excursies door een steeds veranderend landschap. Zo reizen we over gammele bruggetjes en over wegen vol gaten naar de eeuwenoude grotten van Phowintaung ten westen van Monywa. De grotten zijn prachtig versierd met muurtekeningen uit de 17de eeuw en standbeelden van Boeddha. We kunnen er in alle rust rondkijken – behalve een familie ruziënde makaken is er vrijwel niemand te bekennen. Hoe anders is dit bij de Thanbodhaya-pagode, waar hordes Myanmarese pelgrims heen reizen om de half miljoen

kleine en grote boeddha-beelden van het tempelcomplex, dat haast aan doet als een pretpark, te bezoeken. Boven op de heuvel kijken twee gigantische, honderd meter lange boeddha's over het tafereel uit, één liggend en één staand. Het staande beeld is zo hoog dat het hoofd van de boeddha gesluierd gaat in de wolken. We zijn overweldigd door het aantal prachtige tempels, standbeelden en stoepa's in dit bijzondere land. Op onze laatste excursie bezoeken we echter een plaats waarbij alles wat we hiervoor gezien hebben in het niet valt: Bagan, of Pagan, de oude hoofdstad van Myanmar met de grootste verzameling tempels, stoepas en ruïnes ter wereld. De 2.000 tempels liggen verspreid over een gebied van 100 vierkante kilometer en werden tussen de 11de en 13de eeuw gebouwd door een dynastie van koningen. Er stonden er in het verleden zelfs nog veel meer, maar vele zijn door de jaren heen vernietigd door aardbevingen of simpelweg tot stof vergaan door het verstrijken van de tijd. De bekendste tempels van

Boven:
Tempels in
Bagan.

VERDER REIZEN

Zelfstandig reizen door Myanmar is zeker mogelijk, maar het boeken van binnenlandse vluchten en hotels via reisorganisaties is vaak gemakkelijker. Wij kozen voor bekroonde touroperator Bamboo Travel voor het tweede deel van de reis, die een prachtig reisplan voor ons samenstelde. Kijk voor meer info op: www.bambootravel.co.uk